

Wechsler Çocuklar ?çin Zeka Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Wechsler Çocuklar ?çin Zeka Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32622>

Özet

Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği (WÇZÖ), dünya çapında en yaygın kullanılan bireysel zeka testlerinden biri olan Wechsler Zeka Ölçekleri serisinin çocuklar ve ergenler için tasarlanmış versiyonudur. Bu ölçek, 6 ila 16 yaş arasındaki bireylerin bilişsel yeteneklerini kapsamlı bir şekilde ölçmeyi amaçlar. Ölçek, genellikle sözel ve performans (eylemsel) olmak üzere iki ana bölümden oluşan alt testler aracılığıyla genel bir Zeka Bölümü (IQ) puanı ve çeşitli endeks puanları sağlar. Türkiye'deki adaptasyonu, 1995 yılında I. Savaşır ve N. Şahin tarafından gerçekleştirilmiş olup, klinik, eğitim ve araştırma alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır.

WÇZÖ, sadece genel zeka düzeyini belirlemekle kalmaz, aynı zamanda bilişsel güçlü ve zayıf yönleri analiz etme imkanı sunarak öğrenme güçlükleri, üstün zeka ve çeşitli nörogelişimsel bozuklukların tanınmasına önemli katkılar sağlar. Bu adaptasyon, Türk kültürüne uygun normlar ve uygulama standartları oluşturularak ölçeğin güvenilirliğini ve geçerliğini yerel bağlamda sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler

Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği, WÇZÖ, Zeka Bölümü (IQ), Bilişsel Değerlendirme, Psikolojik Test, Çocuk Psikolojisi, Uyarılma, Psikometri.

Yazarlar

Orijinal ölçek David Wechsler tarafından geliştirilmiştir. Türkiye adaptasyonu ve uygulama kitapçığı yazarları: Savaşır, I., Şahin, N.

Amaç

Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği'nin temel amacı, 6 yaş 0 ay ile 16 yaş 11 ay arasındaki çocukların ve ergenlerin genel bilişsel yetenek düzeylerini kapsamlı ve güvenilir bir biçimde değerlendirmektir. Ölçek, bireyin bilişsel gelişiminin farklı alanları (sözel anlama, algusal akıl yürütme, çalınma belleği ve işleme hızı) ölçerek, tek bir küresel IQ puanının ötesinde detaylı bir bilişsel profil sunar.

Klinik ortamda, WÇZÖ, öğrenme güçlükleri, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), zihinsel engellilik ve üstün zeka gibi durumların tanınması ve ayırıcı tanısında kritik bir araçtır. Eğitim alanında ise, özel eğitim gereksinimi olan çocukların yerleştirilmesi, eğitim programlarının planlanması ve müdahale stratejilerinin belirlenmesi amacıyla kullanılır. Araştırmacılar için, bilişsel gelişimin normatif örneklerle karşılaştırılmasına olanak tanıyan standartlarımlar veriler sağlar.

Yapı

WÇZÖ, hiyerarşik bir zeka modeline dayanır ve genel zekanın (g faktörü) altındaki daha spesifik bilişsel yetenekleri ölçmek üzere tasarlanmıştır. Ölçek, geleneksel olarak iki ana alan altında toplanan alt testlerden oluşur: Sözel Bölüm ve Performans Bölümü. Modern versiyonlarında bu yapı genellikle dört temel endeks puanı etrafında organize edilmiştir:

Sözel Anlama Endeksi (SAE): Sözel akıl yürütme, kavram oluşturma ve edinilmiş bilgi kullanımı yeteneğini ölçer.

Algusal Akıl Yürütme Endeksi (AAE): Sözel olmayan akıl yürütme, görsel algı ve motor koordinasyon gerektiren problem çözme yeteneğini değerlendirir.

Çalışma Belleği Endeksi (ÇBE): Kısa süreli bellekte bilgiyi tutma, manipüle etme ve işlemleme becerisini ölçer.

İşleme Hızı Endeksi (İHE): Görsel bilgiyi hızlı ve doğru bir şekilde tarama, sıralama ve ayırt etme yeteneğini ölçer.

Bu dört endeks puanının kombinasyonu, bireyin genel bilişsel kapasitesini temsil eden Tam Ölçek Zeka Bölümü (IQ) puanını oluşturur. WÇZÖ'nün Türk adaptasyonu, ölçeğin orijinal yapısını koruyarak yerel normatif verilerle bu endekslerin güvenilir bir şekilde hesaplanmasını amaçlamıştır.

Geçerlik

Ölçeğin kaynak referansında spesifik geçerlik verileri belirtilmemiş olsa da (Geçerlik: -), WÇZÖ'nün uluslararası alanda kabul görmüş geçerlik standartlarına sahip olduğu bilinmektedir. Türk adaptasyonunun (1995) geçerlik çalışmaları, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı bilişsel yapıyı Türkiye örneğinde ne kadar doğru temsil ettiğini göstermelidir. Genel olarak WÇZÖ geçerlik türleri şunlardır:

Yapı Geçerliliği: Faktör analizleri ve korelasyon çalışmaları yoluyla, ölçeğin teorik olarak varsayılan bilişsel yapılar (Sözel Anlama, Algusal Akıl Yürütme vb.) ölçtüğünü doğrular. Bu, alt testlerin beklenen endekslerle yüksek korelasyon göstermesiyle desteklenir.

Kriter Geçerliliği: Ölçek puanlarının, akademik başarı veya diğer standartlarla ilgili zeka testleri gibi dışsal kriterlerle anlamlı bir ilişki göstermesi beklenir. Özellikle okul başarıları ile WÇZÖ puanları arasındaki korelasyonlar bu tür Geçerlik için önemlidir.

Yapı Geçerliliği: Alt test maddelerinin, ölçülmesi gereken bilişsel alanları yeterince temsil ettiğinin uzmanlar tarafından onaylanmasıdır.

Savaş ve Şahin (1995) tarafından yapılan adaptasyonun, geçerlik çalışmaları içerdiği kapsamlı bir teknik kılavuzda yayımlanmış olması gerekmektedir, ancak bu bilgilere erişim, testin ticari ve telif hakkı durumu gereği genellikle kısıtlıdır.

Güvenirlilik

Kaynak referansında spesifik güvenirlik verileri belirtilmemiş olsa da (Güvenirlilik: -), WÇZÖ gibi standart Psikometri araçlarında güvenirlik, tutarlılık ve ölçüm hatasının azlığı açısından yüksek standartlar beklenir. Türkiye adaptasyonunda incelenmesi gereken temel güvenirlik türleri şunlardır:

İç Tutarlılık Güvenirliği: Ölçeğin farklı alt testlerinin veya maddelerinin aynı yapıyı ne kadar tutarlı bir şekilde ölçtüğünü belirler (Genellikle Cronbach Alfa katsayısıyla ile raporlanır). Yüksek iç tutarlılık, testin homojenliğini gösterir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği: Aynı çocuklara farklı zamanlarda uygulanan test sonuçlarının ne kadar tutarlı olduğunu gösterir. Bu, puanların zaman içindeki stabilitesini yansıtır.

Yarıya Bölme Güvenirliği: Testin iki eşdeğer yarıya bölünerek elde edilen puanların korelasyonuna dayanır.

Türk Psikologlar Derneği tarafından yayımlanan uygulama kitapçığı, adaptasyonun yapıldığı 1995 yılındaki normatif örneklemden elde edilen güvenirlik katsayıları içermelidir. Bu katsayılar, genellikle 0.90 veya üzerinde olup, ölçeğin son derece güvenilir olduğunu gösterir.

Faktör Analizi

WÇZÖ'nün yapısal geçerliliğini desteklemek amacıyla, adaptasyon çalışmalarında sıklıkla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) veya açıklayıcı faktör analizi (AFA) kullanılır. Bu analizler, alt testler arasındaki ilişkileri inceleyerek, teorik olarak varsayılan faktör yapısının (Sözel Anlama, Algusal Akıl Yürütme vb.) Türk örnekleminde geçerli olup olmadığını test eder.

WÇZÖ'nün faktör analizi sonuçları, genellikle g faktörünün (genel zeka) varlığını ve bu faktörün altında toplanan ikili (Sözel/Performans) veya dördü (SAE, AAE, ÇBE, HE) faktör yapısının uygunluğunu doğrular. Savaşır ve Şahin'in (1995) çalışmasında, elde edilen faktör yüklerinin ve uyum indekslerinin, ölçeğin orijinal yapısını koruduğunu göstermesi, adaptasyonun başarısızlığından kritik öneme sahiptir.

Enstrüman

Test Türü: Bireysel olarak uygulanan, klinik ve eğitim amaçlı bir zeka ölçeği. Kaynakta belirtildiği gibi, mevcut form bir **Uyarlamadır** (Adaptasyon).

Format: Yüz yüze, bireysel olarak uygulanan, kalem-kâğıt ve manipülatif materyalleri içeren karma bir format. Uygulama süresi, testin versiyonuna ve bireyin hızına bağlı olarak 60 ila 90 dakika arasında değişir.

Mevcut Dil: Türkçe (Türk standardizasyonu). Orijinali İngilizcedir.

Popülasyon Grubu: Çocuklar ve Ergenler.

Yaş Grubu: 6 yaş 0 ay ile 16 yaş 11 ay.

Popülasyon Detayları: Türkiye'de yaşayan, farklı sosyoekonomik ve coğrafi bölgelerden seçilmiş, normatif örnekleme temsil eden çocuklar ve ergenler.

Test Metodolojisi: Uygulama, lisanslı ve eğitimli bir psikolog tarafından standartlaştırılmış talimatlar ve materyaller kullanılarak yapılır. Puanlama, çocuğun verdiği yanıtlara ve performansına göre yapılır ve ham puanlar standart puanlara (Ortalama 100, Standart Sapma 15) dönüştürülerek IQ ve Endeks puanları hesaplanır. Derecelendirme sistemi kaynakta belirtilmemiştir (Derecelendirme: -), ancak standart WÇZÖ puanlama sistemi kullanılır.

Anahtar Kelimeler

Bilişsel Yetenek, Sözel Anlama, Algusal Akıl Yürütme, Çözümleme Belleği, Bellekleme Hızı, Geçerlik, Güvenilirlik, David Wechsler, Türk Psikologlar Derneği.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: ORCID bilgileri kaynakta mevcut değildir.

Bağlı Kuruluş E-posta Adresleri: E-posta bilgileri kaynakta mevcut değildir.

Yayın Adresi: Türk Psikologlar Derneği (Adaptasyonun yayımlandığı kurum).

Şartlar, Ücret ve Test Yeri

WÇZÖ, telif hakları ile korunan ticari bir psikolojik araçtır. Türkiye'deki uygulama ve dağıtım hakları genellikle Türk Psikologlar Derneği veya yetkili yayıncılar tarafından yönetilir.

Şartlar: Testin uygulanması ve puanlanması için sadece ilgili eğitimi almış (Psikoloji lisans veya yüksek lisans derecesine sahip) profesyonellere izin verilir. Test materyallerinin çoğaltılması veya ticari olmayan amaçlar dışında kullanılması kesinlikle yasaktır.

Ücret: Test materyalleri (kitapçıklar, manipülatif setler, kayıt formları) ücrete tabidir. Uygulama ücretleri ise uygulayıcı profesyoneller tarafından belirlenir.

Test Yeri (Adaptasyon): 1995.

Kaynaklar

Aşağıdaki referans, Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği'nin Türkiye'deki resmi adaptasyon ve uygulama kılavuzudur.

Savaşır, I. ve Şahin, N. (1995).

Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği uygulama kitapçığı. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Wechsler, D. (1974). *Manual for the Wechsler Intelligence Scale for Children--Revised (WISC-R)*. Psychological Corporation. (Orijinal testin temel referansı).

Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği, telif hakları ile korunan standartlaştırılmış bir test olduğu için, ölçek maddeleri, puanlama kılavuzları ve detaylı uygulama prosedürleri kamusal alanda yayımlanmamaktadır. Bu durum, testin geçerliliğini ve güvenilirliğini korumak amacıyla gereklidir. Bu nedenle, ölçeğin maddeleri burada listelenmemektedir.